

Polacy o rozwoju energetyki jądrowej

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W ostatnich miesiącach rząd zintensyfikował działania mające na celu budowę w Polsce elektrowni jądrowych. Pierwsza taka elektrownia ma powstać w oparciu o amerykańską technologię przedsiębiorstwa Westinghouse Nuclear, a pierwszy blok elektrowni ma być gotowy do roku 2033. Kryzys energetyczny pokazał aktualność celów zapisanych w „Programie polskiej energetyki jądrowej”, takich jak zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację miksu energetycznego oraz ograniczenie wzrostu kosztów energii dla odbiorców. Równocześnie istotnym celem pozostaje dekarbonizacja elektroenergetyki i obniżenie emisji gazów cieplarnianych przyczyniających się do zmian klimatycznych.

STOSUNEK DO BUDOWY ELEKTROWNI JĄDROWYCH

Wojna na Ukrainie, która spowodowała problemy na rynku paliw i wzrost cen, przyczyniła się do zwiększenia akceptacji planów budowy elektrowni jądrowych w naszym kraju. O ile wzrost poparcia dla budowy elektrowni jądrowych jest zrozumiały, o tyle skala tego wzrostu może zaskakiwać. Odsetek zwolenników powstania elektrowni jądrowych w Polsce wzrósł z 39% w maju 2021 roku do 75% obecnie, a więc aż o 36 punktów procentowych¹. Oznacza to, że poparcie dla rozwoju energetyki jądrowej w naszym kraju jest obecnie znacznie wyższe niż kiedykolwiek wcześniej, biorąc pod uwagę dotychczasowe wyniki badań CBOS.

W ubiegłych latach stosunek Polaków do budowy elektrowni jądrowych był, ogólnie rzecz biorąc, raczej nieprzychylny. Największy odsetek przeciwników ich powstawania notowaliśmy w 2006 roku (58%). W kolejnych latach społeczny sprzeciw wobec ich budowy malał i w 2009 roku niewielką przewagę zyskali zwolennicy rozwijania energetyki jądrowej. Katastrofa w Fukushima w 2011 roku

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (391) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadającym od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadającym od CBOS.

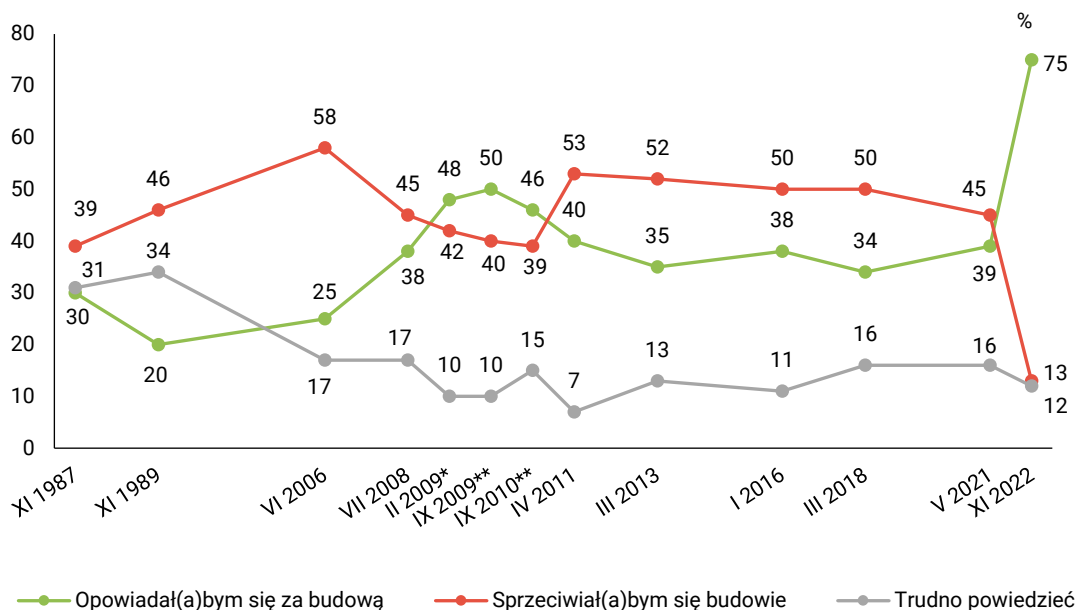
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 7 do 17 listopada 2022 roku na próbie liczącej 1038 osób (w tym: 58,5% metodą CAPI, 24% – CATI i 17,5% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

ponownie odwróciła opinie na ten temat. Przez kolejnych 10 lat przeciwnicy budowy elektrowni jądrowych w Polsce stanowili liczniejszą grupę niż zwolennicy tego rozwiązania. Dopiero trwający kryzys energetyczny zmienił podejście do tej kwestii.

CBOS

RYS.1. Budowa elektrowni jądrowych ma swoich zwolenników i przeciwników. Gdyby poproszono Pana(ią) o zajęcie jednoznacznego stanowiska w sprawie budowy takich elektrowni w naszym kraju, to czy był(a)by Pan(i) za czy też przeciw?

* Badanie dla Ambasady Brytyjskiej

** Badanie dla Ministerstwa Gospodarki

Poparcie dla budowy elektrowni jądrowych w Polsce dominuje obecnie we wszystkich uwzględnionych w analizach grupach społeczno-demograficznych. Nadal jednak pozostaje ono istotnie niższe wśród kobiet (64%) niż wśród mężczyzn (87%). Ponadto częściej wyrażają je osoby z wykształceniem średnim (77%) i wyższym (81%) niż badani mający wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne (66%) czy zasadnicze zawodowe (71%); częściej są to mieszkańcy dużych miast, liczących co najmniej 100 tys. ludności (83%) niż respondenci mieszkający na wsi (69%) lub w małych miastach (73%). Jeszcze półtora roku wcześniej do zwolenników powstawania w Polsce elektrowni jądrowych istotnie częściej niż starsi zaliczali się ludzie młodzi, obecnie różnice w poziomie poparcia dla ich budowy nie są znaczące.

Pozytywny stosunek do rozwijania w Polsce energetyki jądrowej dominuje zarówno wśród badanych o prawicowych (83%) jak i lewicowych (75%) oraz centrowych (76%) poglądach politycznych. Za powstawaniem elektrowni jądrowych w naszym kraju opowiadają się zadeklarowani wyborcy wszystkich ugrupowań politycznych cieszących się obecnie największym poparciem społecznym.

TABELA 1

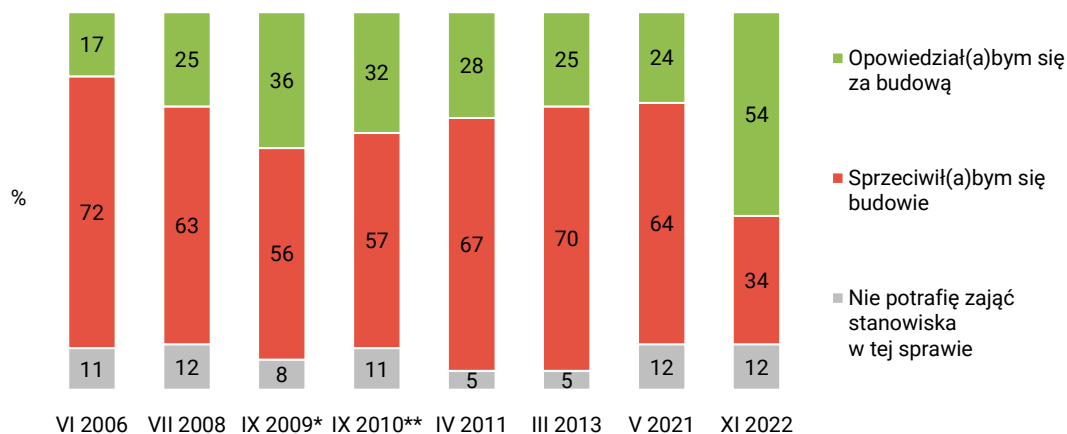
Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Stosunek do budowy elektrowni jądrowych w Polsce		
	Poparcie	Sprzeciw	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Konfederacja Wolność i Niepodległość	89	6	5
Koalicja Obywatelska	86	8	6
Polska 2050 Szymona Hołowni	84	8	8
Lewica*	82	18	0
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Porozumieniem)	78	15	7

* Mała liczebność zwolenników tego ugrupowania w badanej próbie

Wraz ze wzrostem zrozumienia dla potrzeby rozwijania energetyki jądrowej w Polsce i poparcia dla jej rozwoju, w ciągu półtora roku diametralnie zmienił się także stosunek badanych do budowy elektrowni jądrowej w okolicy ich miejsca zamieszkania. Odsetek aprobujących taką inwestycję wzrósł aż o 30 punktów procentowych i o tyle samo zmniejszył się odsetek jej przeciwników. Obecnie ponad połowa ankietowanych (54%) poparłaby decyzję o powstaniu elektrowni jądrowej w pobliżu swojego miejsca zamieszkania, przeciw byłby co trzeci respondent (34%). A zatem nadal ogólna aprobata dla budowy na terenie naszego kraju elektrowni atomowych jest większa niż poparcie dla lokalizacji takiej inwestycji w pobliżu własnego miejsca zamieszkania respondenta.

CBOS

RYS. 2. Gdyby elektrownia atomowa miała powstać w okolicy Pana(i) miejsca zamieszkania, to czy był(a)by Pan(i) za czy przeciw tej decyzji?

* Badanie Ministerstwa Gospodarki

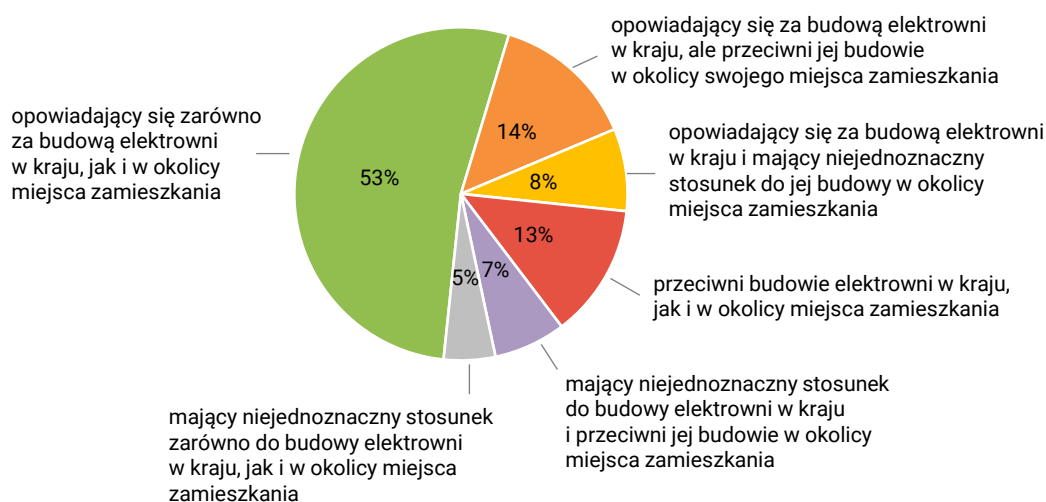
** W latach 2009–2011 wariant odpowiedzi brzmiał „trudno powiedzieć”

Biorąc pod uwagę zróżnicowania regionalne można powiedzieć, że budowa elektrowni jądrowej w pobliżu miejsca zamieszkania spotyka się z największym sprzeciwem wśród mieszkańców makroregionów południowego, obejmującego województwo małopolskie i śląskie (44% przeciwników wobec 45% zwolenników) oraz południowo-zachodniego, obejmującego województwa opolskie i dolnośląskie (38% wobec 47%)

Jeśli uwzględnić jednocześnie ogólny stosunek do powstawania elektrowni jądrowych na terenie naszego kraju oraz do lokalizacji takiej inwestycji w pobliżu miejsca zamieszkania, to można powiedzieć, że 53% badanych popiera zarówno budowę takich elektrowni w ogóle, jak i w swojej okolicy, 22% aprobuje rozwój energetyki jądrowej w Polsce, ale nie zgodziłoby się na budowę elektrowni w swoim miejscu zamieszkania lub też ma wątpliwości w tej kwestii (udziela odpowiedzi „Trudno powiedzieć”), zaś 13% jest przeciwnych powstawaniu elektrowni jądrowych nie tylko w swojej okolicy, ale także gdziekolwiek w Polsce.

CBOS

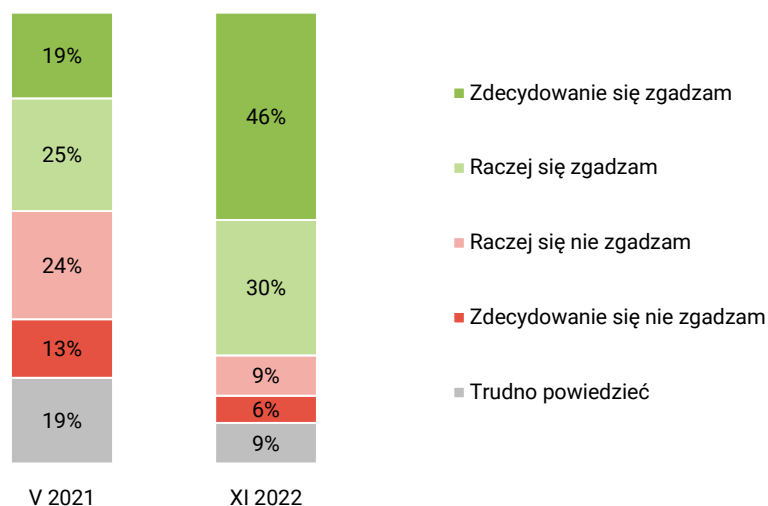
RYS. 3. Stosunek do energetyki jądrowej. Badani:

Polacy uważają, że inwestowanie w rozwój energetyki jądrowej jest konieczne, jeśli chcemy odchodzić od energetyki opartej na węglu – tego zdania jest ponad trzy czwarte ankietowanych (76%). Stwierdzenie to nie wydawało się takie oczywiste jeszcze w maju 2021 roku, kiedy to jedynie 44% badanych (o 32 punkty procentowe mniej niż obecnie) było przekonane o potrzebie rozwijania energetyki jądrowej.

Przeświadczenie o konieczności rozwijania energetyki jądrowej przeważa we wszystkich uwzględnionych w analizach grupach społeczno-demograficznych, wśród osób o różnych poglądach politycznych i preferencjach partyjnych.

RYS. 4. Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że rozwój energetyki jądrowej w Polsce jest konieczny, jeśli chcemy odchodzić od energetyki opartej na węglu?

Postrzegana konieczność rozwoju energetyki jądrowej tłumaczy w dużej mierze pozytywny stosunek do budowy elektrowni jądrowych w Polsce. Zwolennicy powstania takich elektrowni na terenie naszego kraju uważają, że jest to konieczne, jeśli chcemy odchodzić od węgla; przeciwnicy tego rodzaju inwestycji są na ogół odmiennego zdania.

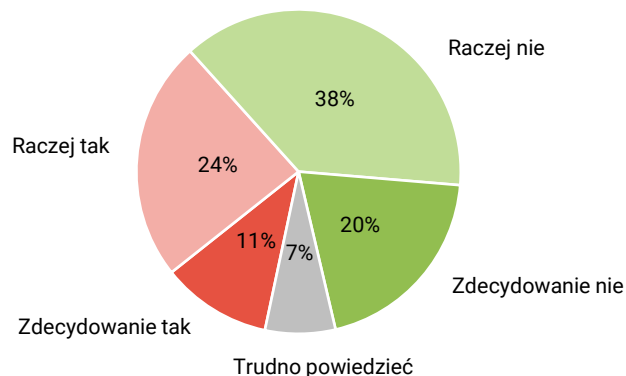
TABELA 2

Stosunek do budowy elektrowni jądrowych w Polsce	Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że rozwój energetyki jądrowej w Polsce jest konieczny, jeśli chcemy odchodzić od energetyki opartej na węglu?		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Poparcie	94	3	3
Sprzeciw	17	70	13
Trudno powiedzieć	30	21	49

OBAWY DOTYCZĄCE BUDOWY ELEKTROWNI JĄDROWYCH W POLSCE

Większość badanych (58%) deklaruje, że nie ma żadnych obaw związanych z funkcjonowaniem elektrowni jądrowych w Polsce. Takie obawy wyraża nieco więcej niż co trzeci ankieterowany (35%). Znacząco częściej niepokój związany z powstaniem elektrowni jądrowych deklarują kobiety (42%) niż mężczyźni (26%).

RYS. 4. Czy ma Pan(i) jakieś obawy związane z funkcjonowaniem elektrowni jądrowych w Polsce czy też nie?

Co ciekawe, ponad połowa badanych mających obawy związane z rozwojem energetyki jądrowej w Polsce opowiada się za budową w Polsce elektrowni jądrowych. Większość z nich byłaby jednak przeciwna powstaniu elektrowni jądrowej w okolicy swojego miejsca zamieszkania.

TABELA 3

Czy ma Pan(i) jakieś obawy związane z funkcjonowaniem elektrowni jądrowych w Polsce czy też nie?	Stosunek do budowy elektrowni jądrowych w Polsce		
	Poparcie	Sprzeciw	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	51	31	18
Nie	94	3	3
Trudno powiedzieć	42	9	49

TABELA 4

Czy ma Pan(i) jakieś obawy związane z funkcjonowaniem elektrowni jądrowych w Polsce czy też nie?	Stosunek do powstania elektrowni jądrowej w okolicy miejsca zamieszkania		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	25	62	13
Nie	76	15	9
Trudno powiedzieć	18	43	39

Badanych deklarujących obawy dotyczące funkcjonowania elektrowni jądrowych w Polsce zapytaliśmy o to, co dokładnie ich niepokoi. Respondenci odpowiadali na pytanie otwarte, sami określając swoje obawy i zastrzeżenia.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE ZADEKLAROWAŁY, ŻE MAJĄ JAKIEŚ OBAWY ZWIĄZANE Z FUNKCJONOWANIEM
ELEKTROWNI JĄDROWYCH W POLSCE (N=359)

Czego dokładnie się Pan(i) obawia?

Ogólnie – elektrownie jądrowe stwarzają zagrożenie, są niebezpieczne	11%
Obawy przed awarią, wybuchem	
Możliwa awaria i jej skutki, uszkodzenie, wypadek, wybuch w elektrowni, radioaktywny wyciek – ogólnie	45%
Wojna, bombardowanie, atak terrorystyczny jako przyczyna awarii	4%
Odwołania do Czarnobyla	4%
Katakizm, np. uderzenie pioruna jako przyczyna awarii	1%
Obawy dotyczące technologii budowy i użytkowania elektrowni	
Obawy dotyczące technologii budowy, jakości wykonania inwestycji, wyboru wykonawcy, realizacji po kosztach	6%
Obawy dotyczące nadzorowania pracy elektrowni, obsługi, sposobu konserwacji, brak doświadczenia w tej dziedzinie	5%
Problem ze składowaniem i utylizacją odpadów, transport odpadów	4%
Inne obawy dotyczące funkcjonowania elektrowni: brak paliwa jądrowego, problem z wygaszaniem elektrowni w przyszłości, brak efektywności	1%
Obawy dotyczące skutków działania elektrowni	
Niebezpieczeństwo dla środowiska związane z funkcjonowaniem elektrowni, zanieczyszczenie środowiska, promieniowanie	13%
Zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi	9%
Zastrzeżenia do decyzji i działań polityków	
Brak zaufania do rządzących, upolitycznienie inwestycji i jego negatywne skutki	3%
Obawy, że budowa nie zostanie ukończona lub będzie opóźniona	1%
Zastrzeżenia dotyczące lokalizacji elektrowni	1%
Inne konkretne obawy	
Większe opłaty za energię elektryczną	2%
Wysoki koszt budowy i użytkowania	1%
Inne konkretne kwestie, np. utrata miejsc pracy w górnictwie	1%
Ogólniki, np. wszystko jest straszne	3%
Za mało o tym wiem, za mało jest informacji na ten temat	1%
Trudno powiedzieć	3%

Deklarowane obawy dotyczą w głównej mierze możliwych zagrożeń wynikających z działania elektrowni jądrowych. Cześć respondentów ogólnie stwierdziła, że elektrownie atomowe są niebezpieczne, stwarzają zagrożenia. Najwięcej osób – niemal połowa spośród wyrażających obawy – ogólnie wskazywała na możliwość wystąpienia awarii: w tym kontekście mówiono o ewentualnym uszkodzeniu, wybuchu, wypadku w elektrowni (*Tak jak wszyscy – awarii, bo to jest urządzenie techniczne; jakiejś katastrofy, awarii; wycieku radioaktywnego paliwa; uszkodzenia reaktora*). Żywa pozostaje pamięć o awarii w elektrowni w Czarobyly, o czym świadczą odwołania do tej katastrofy i niepokój przed

podobnym zdarzeniem w Polsce (*drugiego Czarnobyła*). Trwająca za wschodnią granicą wojna nasuwa obawy dotyczące ewentualności inwazji zbrojnej na nasz kraj w przyszłości. Celem ataku podczas wojny, ale także celem ewentualnego ataku terrorystycznego, może stać się elektrownia jądrowa. (*Zagrożenie w razie inwazji ze strony innych krajów; wystarczy, że Putin puści zwykłą raketę i mamy wybuch elektrowni; sąsiedzi z głębszego wschodu mogliby nam zrobić bum. W razie konfliktu taka elektrownia staje się bombą atomową*). Niekiedy jako możliwą przyczynę awarii, uszkodzenia w elektrowni podawano ogólnie lub – rzadko – konkretnie jakiś kataklizm (np. uderzenie pioruna).

Wyrażano obawy dotyczące technologii budowy elektrowni, standardu i jakości wykonania inwestycji, wyboru wykonawcy (*Że zostaną zbudowane w nieodpowiedni sposób, bez zachowania pełnych zasad bezpieczeństwa; wybór wykonawców na podstawie kryterium cenowych, uzależnienie od technologii obcych; w tym kraju wszystko, co jest robione za publiczne pieniądze, nie jest kontrolowane jakościowo, a wynikowo, tzn. nie jak jest zrobione tylko czy jest. Wykonanie elektrowni i etapy budowy powinny być kontrolowane przez zagraniczne lub międzynarodowe firmy audytujące*). Niepokój budzi także późniejszy nadzór nad pracą elektrowni, dobór kadry i jej kwalifikacje, brak doświadczonych pracowników (*Głównym czynnikiem jest czynnik ludzki; brak doświadczenia z tego typu utrzymaniem elektrowni, nieodpowiedni ludzie na nieodpowiednich stanowiskach*). Przy tej okazji dawano niekiedy wyraz braku zaufania do rządzących, mówiono o upolitycznieniu inwestycji, które przełoży się na jakość wykonania i dobór kadr (*Nie ufam PiSowi, nie konsultują tego z nikim, w moim odczuciu; nie będzie działać, jeśli będzie to robił nasz rząd; aby były zarządzane przez kompetentnych do tego ludzi, a nie stołki obstawione rodziną/znajomymi polityków*). Inne zastrzeżenia pod adresem rządzących dotyczyły terminu zrealizowania inwestycji oraz wyboru lokalizacji elektrowni. (*Obawiam się, że powstanie ona na terenach atrakcyjnych i unikatowych przyrodniczo i turystycznie oraz że tylko zostanie rozpoczęta budowa, a co gorsze tylko wycięte lasy, a nigdy nie powstanie elektrownia*).

Spora część ankietowanych spośród deklarujących obawy związane z rozwojem energetyki jądrowej uważa, że funkcjonowanie elektrowni stanowi zagrożenie dla środowiska naturalnego: emitowane promieniowanie może powodować skażenie środowiska (*że będzie emitować szkodliwe substancje, wpływu na środowisko i na moje najbliższe otoczenie; skażenia środowiska, niezdrowe działanie na przyrodę i otoczenie*). W tego rodzaju wypowiedziach nie mówiono o awarii jako przyczynie szkodliwego dla środowiska promieniowania, można zatem założyć, że chodziło o normalne działanie elektrowni. Spora grupa osób wprost wskazywała na zagrożenie zdrowia i życia ludzi w związku z działaniem elektrowni jądrowych (*że może pogorszyć się stan zdrowia; skutków ubocznych, wpływu na zdrowie; rakotwórczych działań: choroby związane z emisją*).

Inne wskazywane niekiedy obawy dotyczyły m.in. społeczno-ekonomicznych skutków planowanych inwestycji: wysokich kosztów budowy i utrzymania elektrowni jądrowej, zwiększenia cen prądu, utraty miejsc pracy w górnictwie (*duże koszty dla państwa, energia elektryczna będzie droga, utraty pracy w przemyśle węglowym*).

W badaniach opinii społecznej rzadko mamy okazję obserwować w krótkim okresie tak duże zmiany jak w przypadku stosunku do rozwoju energetyki jądrowej w Polsce. Kryzys energetyczny i jego skutki w postaci wysokich cen paliw oraz problemów z zaopatrzeniem w węgiel zmieniły podejście społeczne do rozwoju energetyki jądrowej. Przez lata stosunek Polaków do powstawania elektrowni jądrowych w naszym kraju był ambiwalentny, przy czym raczej niechętny niż aprobujący. Obecnie większość badanych nie tylko popiera budowę elektrowni jądrowych w Polsce, ale zgodziłaby się też na lokalizację takiej inwestycji w swojej okolicy. Coraz bardziej powszechny jest pogląd, że rozwój energetyki jądrowej jest konieczny, jeśli chcemy odchodzić od energetyki opartej na węglu. Tylko co trzeci badany deklaruje, że ma jakieś obawy związane z powstawaniem elektrowni jądrowych na terenie naszego kraju – a dotyczą one przede wszystkim możliwości wystąpienia awarii.

Opracowała

Beata Roguska